

На північ від кордону (уривок)

Тетяна Рубан

Увага! Ви читаєте уривок (ознайомчий фрагмент твору). Купуйте повну книжку [на сайті видавництва Наш Формат](#)

*Моєму Олексієві.
Ти вчиш мене бути сміливою*

— Якби не виняткові обставини... — зітхала мама, коли вони сідали в літак.

А Ната й рада була. Тепер можна до кінця літа не ходити на ті остогидлі тренування: по дві години щодня, а перед змаганнями — й по три.

— Якби не виняткові обставини, ніхто не їхав би в таку далечінь. — дратувалася мама, коли вони, прилетівши, пересідали в маленький тісний автобус.

— Якби не виняткові обставини, ніхто не їхав би в таку далечінь. Знову. В таку неспокійну далечінь, — мама намагалася перекричати розмаїтий гомін, який не вщухав у салоні, доки автобус неспішно скрадався серпантином дороги, вплетеної у скелі.

"Неначе в школі на перерві", — Ната зрозуміла, що саме їй нагадує цей гамір. Хоча дітей, окрім неї, у старенькому скрипучому приміському автобусі було тільки двоє. Хлопець попереду. Його обличчя Ната так і не змогла роздивитися. Він сидів прямісінько біля водія, обережно притримуючи на колінах чималеньку коробку з якимись намальованими на ній запчастинами.

І ще одна дівчинка, через прохід, напроти Нати. В різних шкарпетках і кросівках. Одна шкарпетка рожева, друга — помаранчева. Мала справді крутий вигляд. Проте, мабуть, і дівчинкою її вже не назвеш. Старшокласниця. Гарна, з витонченими рисами обличчя та чорними кучерями, розсипаними по спині. Дівчина всю дорогу вперто вдивлялася у краєвиди за вікном. Міцно стискала уста й супила виразні брови.

Автобус зморено й неквапливо їхав звивистою дорогою. То спускався, то підіймався. І Ната дуже цьому раділа. Яке ж то щастя — підстрибувати на пошарпаному кріслі старого міжміського транспорту, а не втисячне шліфувати елемент із булавами в обридлій дзеркальній клітці залу. Дівчина захоплено липла до запорошеного дорожньою курявою вікна, не в силах надивитися на ту гірську велич. Нату не полишала думка, як би оце крадькома дістати з глибини валізи свій безцінний скарб — набір олівців і папір — і перемалювати собі всю ту красу. Залишити на згадку.

"Винятковими обставинами", про які постійно згадувала мама, стало таємниче і швидке вдівство тітки Кіри — старшої, але інфантильної маминої сестри, що встигла лише два роки прожити у своєму колоритному кавказькому шлюбі. Вона овдовіла цієї зими і тепер не могла вирішити, чи повертатися до Києва, чи залишатися жити тут.

— Люди тут такі привітні, краєвиди чарівні. А чоловік який надійний... був, —

схлипуючи, промовляла тітка, коли Ната з мамою, зморені з такої дальньої дороги, наминали борщ у просторій, схожій на казкову скриню квартирі. — Всі його знали, всі поважали. Як я собі думала? Діти мої вже дорослі. В них своє влаштоване життя, а я тут у спокої зустріну старість. Південь. У мене тут навіть тиск унормувався. Ще б не ці кляті російські "миротворці". Ви бачили той кордон на краю міста?

— Бачили! — кивала мама. — Проїжджали автобусом повз.

— Дивитися на них не можу. Як подумаю, що через них мій Зураб...

— Кіро, — мама багатозначно глянула на сестру, кивнувши в бік Нати, й додала, навмисне голосніше, відволікаючи: — І квартиру шкода.

— Квартиру шкода. Якщо повертатися в Київ, то доведеться за безцінь віддати. Ніхто ж тут, під кордоном, дорого не купить. Не знаю, що робити.

Тітка Кіра втирала сльозу й позирала на фотокартку в пишній рамці на стіні. Там, де вона в обіймах кремезного чоловіка, де море синіє за їхніми спинами. Така ж, тільки менша, є і в Нати з мамою. Тітка прислала торік. Вона там дуже щаслива і, як не дивно це казати про таких ото вже сивих і немолодих, — закохана, чи що.

Її джигіт, як тайфун, як дикий вітер увірвався в нудне й кисле тітчине життя. Закохав, закрутив, завоював і забрав до своєї гостинної та щедрої батьківщини. Тут мирно і щасливо вони разом прожили два роки.

— А з минулої осені так неспокійно стало. Коли "миротворців" цих зі слов'янськими обличчями на кордоні в рази зо два побільшало — почав про гори говорити. Що його братам потрібна допомога. А я й не звернула спершу уваги, — оповідала, шморгаючи носом, Кіра.

— Яким братам? У нього ж немає більше родичів, — пригадувала мама.

— То не тим братам, мила. — Тітка чомусь перейшла на майже шепіт: — Забула, як "старший брат" тут залізною рукою лад наводив і кордон наново креслив у 2008-му? Примушення до миру. Ніяк не відчепляться. Краще б у себе лад навели, а то в самих бруді по коліна. А тут люди століттями в мирі жили. Разом дітей хрестили, на весіллях одне в одного гуляли. А зараз, замість цього, паркан од "миротворців" по всій довжині кордону. Жах! Ото Зураб і ходив такий напружений, такий напружений. Як струна. А я кажу: "Зурабе, які гори, в тебе ж спина, в тебе коліна. Побережися". Та де там. Раз на тиждень скуповував різний крам, але не тут. В область їздив. А потім усе те віз у гори. Я колись полізла до машини, бодай глянути, що там. А він спиняє: "Менше знай", — каже. Таке.

Ната так заслухалася, що необережно гучно відсORBнула з горнятка кави. Мама з тіткою здригнулися, наче згадали, що вони на кухні не самі.

— Ти вже поїла? То йди речі свої розпаковувати, — суворо розпорядилася мама. — Нема чого тут про дорослі справи слухати.

— Добре. — Ната відвела очі й попленталася у вітальню, почувши, як причинили кухонні двері за її спиною.

— То він що, допомагав партизан... — із кухні долинуло щось неясне, а потім мама з тіткою Кірою взагалі перейшли на шепіт.

— Дуже треба, — пробубніла собі під ніс Ната і вже за хвилину й думати забула про таємничу історію тітки Кіри. Бо тут їй усе і без неї було надзвичайно цікавим. І з кожним днем новий світ перед її очима розкривався витонченим східним віялом, манив своїми чарами.

Казковий край, у якому все буяло. Аромати вранішньої гостинної випічки з маленької пекарні за рогом, які так і лоскотали, так і заманювали. Нестримний голосний потік незвичної мови, щедро гаптованої теплими розкотистими приголосними. Вона лунала звідусіль. І так приємно було вслухатися в її низькі переливи.

А барви! Такі мінливі барви. З широким, щедрим діапазоном. Від тепло-коричневих і охрових на горбистих боках валунів до всіх відтінків блідо-зеленого на полонинах і луках. І аж до чорно-смарагдового, пересипаного білим снігом, десь там, високо. Де вже хмари торкаються й осідають на вершині.

Ці барви, ці краєвиди захоплювали Нату. Хотілося малювати, малювати... Нескінченно малювати. Що вона й робила.

Щойно мама з тіткою Кірою йшли кудись у справах чи на базар, Ната втікала у двір і змальовувала собі на згадку цей картатий світ. Цей теплий край: не бачену, не знану досі дивовижну барву. Де кожен персонаж — колоритний і вартий цілого фільму.

Вона так хотіла малювати цих яскравих людей. І водночас розуміла, що їй для цього бракує вміння. Проте вмовити маму відпустити її до художньої школи — нереально. У неї ж гімнастика. А в мами — непохитна мрія мати дочку — олімпійську чемпіонку. Тому Ната поки що фіксувала людей на швидких ескізах. Щоб не забути. У неї тих ескізів наскладалася вже ціла скарбниця самоцвітів. Сама ж малювала руді та білі гостроверхі будиночки, тісні східні провулки.

І важко було не помітити, який гармонійний вигляд у цих південних декораціях мали мама і тітка Кіра. Вони неначе тут і народилися. Високі, горді, голосні. Самі немов місцеві жінки. Смагляві, чорноокі, пишні. Лише Ната губилася в цій барвистості. Немов біла фарба, що капнула з тонкого пензлика. З такою блідою шкірою, що майже прозора; з білим волоссям і віями.

"От якби взяти й саму себе розфарбувати тими олівцями", — думала Ната, схиляючись над палітрою в невеличкій крамничці.

— Ось цю папку з А-четвертими. Й оці олівці. Дякую! — Ната всміхнулася продавчині й, розрахувавшись, вийшла, стискаючи в руках свій скарб. Лише дзвіночок на дверях дзеленькнув.

Її власні запаси, привезені з дому, закінчилися ще вчора, тому охайно складені яскраві картини лежали пишним суцвіттям на столі. А на тих малюнках — і східний барвистий базар, і тонкий гнучкий сад із плодами граната, що виблискують темними зернятами, і серпантин у горах, яким неспішно котиться невеличкий жовтий автобус.

Кинувши швидкий погляд на тітку Кіру, Ната прошмигнула в кімнату, щоб розібрати куплене приладдя.

— А ти не надто, — прошепотіла Кіра сестрі, — з цією гімнастикою на дівчинку

напосіла?

— Ще ти почни мені говорити ту маячню про відібране дитинство! — пхикнула мама. — Так вона хоча б шанс матиме досягти чогось. Вирватися із цих злиднів. Чи краще як ти — все життя на заробітках в Італії, чи як я — у школі за копійки?

— Просто я ж бачу, як вона захоплено схиляється над своїми малюнками. Про гімнастику ж і слова не зронила!

— Та мовчи мені про те малювання. То все психологиня. Порадила їй малювати. Гімнастика — спорт нелегкий. Навантаження не лише фізичні, а й моральні. Натка почала замикатися в собі, погано спати. Психологиня сказала — "стрес". Ото тепер, бач, як вона до того малювання внадилася. Воно мені вже на нерви діє. Тільки... цс-с! — мама зробила великі очі й красномовно вказала поглядом на двері.

Та Ната їх не чула. З папкою для малювання в руках і з натхненням, яке пришвидшувало пульс, вона переступила поріг квартири.

Зробила крок і нерухомо застигла. Її допитливий погляд, тепер уже без поспіху, уважно осягнув широкий під'їзд. Світлі стіни, розписані пишними візерунками, високу стелю, заквітчану ліпниною — дарма що давньою, дарма що запилуженою і багато де потрісканою. Та від того не менше вражали мальовані меандри, що плутали погляд, зачаровували. І не менш дивовижними видавалися фантастичні об'ємні квіти, що кетягами обрамляли вікна. Хіба ж могла Ната залишити таку красу без уваги?

Задерши голову, вона саме роздивлялася дивовижу візерунків на стінах, як двері квартири за її спиною, підштовхнуті швидким протягом, зненацька грюкнули й зачинилися. Від несподіванки Ната мало не підстрибнула на місці. Стрімко повернула голову на звук.

І-і-і... різкий біль шпигнув наскрізь, побіг тонкою шиєю — і більше не дозволяв зробити нею ані найменшого поруху.

На мить Ната так і застигла, перелякано дивлячись на двері.

— Мамо, — тихенько покликала вона.

— Мамо! — закричала голосно, і її крик відлунням покотився широкими дерев'яними східцями вниз.

ЛАЛІ

Я стою серед трав. Мала-мала, сама не вища за ту траву. Й у думках лише широке, безкрає щастя. Я дивлюся. Відчуваю. Я й сама — як та трава. Гнучка. Здіймаю малі рученята догори, хитаюсь од дотику вітру. Ліворуч, праворуч. Ліворуч, праворуч. Як трава.

І все так, як і має бути.

Я задираю голову й бачу: там, удаліні, смарагдовою стіною постає ліс. Кучеряві сосни. Такі високі й пишні, такі густі. Шкрябають головами глибину неба. Я піднімаю обличчя догори. Вище й вище. Тепер я — ліс. Мене багато, та я єдина. Соснове віття — мої руки, голчаті кучері — моє волосся.

І все так, як і має бути.

Я дивлюсь усе вище й вище, провалюся очима в ту синь. Стаю навшпиньки. Тепер я — небо. Дзвінке і ясне.

Усе так, як і має бути.

Знов опускаю погляд у лісові коси. Вони рухаються, живуть. І вітер розчісує їх, як морські хвилі.

Я дивлюся все нижче й нижче.

І вбік.

О, татко!

Татко мій.

Я так радію, а він дивиться на мене моїми ж чорними очима. Всі кажуть, що в мене його очі. Він дивиться, і я знову осягаю себе. Знову я мала-мала. Завбільшки з траву. Сиджу, заплутавшись у її пацьорках. Але татко і так бачить мене за нею. Бачить. Він дивиться прямісінько на мене. Спокійно так і впевнено дивиться. Любов і добро лине від нього. Огортає, вкутає. І мені від того так спокійно. І все так, як і має бути.

Шовкова, гнучка трава колихається й шепотом шурхоче мені у вуха. Я — частинка цього всього.

Безмежна глибина миру навкруги.

І я — мир. І ліс, і трава, і небо.

Якщо татко мій поруч...

Вимогливий лемент будильника без загравань і лестоців вихоплює зі сну.

Лалі розмикає скуті дрімотою вії. На мить спантеличена, із задурманеною головою, проте серце сповнене по вінця тою любов'ю й добром, які ув'язалися слідом зі сновидіння...

Дівчина повертається до реальності, опускає очі на дисплей телефона і зривається з місця. Будильник уже втретє дзвонить. Так спала, що й не чула. А планувала ж устати раніше. Щоб ні через кого не спотикатися. Щоб не бачити. Ні батька, ні. тої.

Та пізно. Десь на кухні вже подзенькують тихенько посудом. Із сусідньої кімнати долинає сонний дитячий лепет.

Лалі зітхнула. Тонкою стрічкою зімкнула вуста, спустила ноги з ліжка й заметушилася по кімнаті, намагаючись не дивитися на фотокартки, якими були прикрашені стіни її кімнати у стриманих тонах.

Лалі любить стриманість і строгість. Вона й сама стримана і строга. Як і батько. І в одязі стримана, і в думках, і навіть коли всміхається. Проте Лалі вже давно не всміхається. Хіба на тих фотографіях, де вони всі троє радісні. Мама, батько й Лалі. Де вони все ще сім'я.

Дівчина осмикнула себе. Годі! Не розкисати. Тепер це вже не має жодного значення. Рік як не має.

Час у ванну. Лалі навшпиньки підступила до дверей. Зупинилася, прислухаючись до тихого гомону. Це вже наче щоденна традиція. Вимушена. Лалі гірко хитнула головою.

"Наче вільно".

Ванна кімната прями́сінько навпроти її. Головне — швидко прошмигнути, щоб зайвий раз ні на кого з них не наткнутися.

Глибокий вдих.

Лалі стрімко відчиняє двері, робить рішучий крок — і мало не збиває з ніг струнку білявку.

"Сьогодні не вдалося".

— Матінко! — від несподіванки злякано вигукує та, притиснувшись спиною до стіни, проте швидко опановує себе.

Пшеничні коси розсипані по оголених плечах. Білявка хапається за серце і ніяково всміхається. Лалі, схиливши голову, не без задоволення спостерігає за тим, яка вона спантеличена.

— Д-доброго ранку, — запинаючись, промовляє жінка. — Ти до ванної? Проходь.

— Та ти проходь. Ти ж туди йшла, — чітко й твердо, ледь ковтаючи ненависть, яка мимоволі зривається з уст, відповідає Лалі.

Яким же зусиллям їй удається стримати ту ненависть. Не впитися пальцями в ті пшеничні пасма, не повідирати безсоромні сині очі, не закричати прями́сінько в обличчя: "Це ти винна! Це все ти!"

— Ні-ні. Йди. Я зачекаю. Нічого, нічого... — лепече та.

"Догоджаєш? Ну-ну. Правильно робиш".

Лалі знизує плечима й, гордо задерши гостре підборіддя, прошмигує до ванни. Швидко вмиватися — й тікати звідси світ за очі. На цілий день. Аж до заходу сонця, доки не зазоріє на небі. Щоб пізно, в потемках прошмигнути у свою кімнату. У свій милий сховок.

Білявка туди й носа не потикає. Бо то Лаліні, тільки Лаліні володіння. Її фортеця. Малий клаптик, який залишився від колишнього життя, куди немає вороття. Це тільки її світ. Світ, де можна зупинитися й уявити, що два останні роки — лише жахливий сон. Що не було гіркої батькової зради. Що не було ніякого розлучення. Що не було їхньої з мамою втечі до столиці. Й не було цієї бурлескної дівки, яка північним вітром увірвалася до їхнього теплого, затишного світу й розвіяла, розпорошила все, що було таким дорогим, таким особистим і таким... лише їхнім.

Однак білявка тут. Звичайнісінько, буденно, наче так і треба, подзенькує посудом, пораючись на кухні. На їхній кухні. Готує сніданок для батька і свого малого, такого ж білявого, як і сама, Давида.

Сніданок, ясна річ, розрахований і на Лалі. І обід, і вечеря. Та цього ще бракувало. Із позавчора, коли повернулася сюди, дівчина демонстративно не торкається тої їжі. Сама для себе готує. Чи перехоплює щось у кав'ярні. Або в подруги. Або ще десь.

Та вона краще голодуватиме, ніж у тої з руки їстиме.

За десять хвилин, трішки заспана, трішки скуйовджена після сну, проте вже вдягнена й зібрана рушати, Лалі ще раз окинула поглядом кімнату. Так, наче нічого не забула... Пальці зупинилися на прохолодній дверній ручці. Залишилася дрібничка:

стрімко прошмигнути повз їхнє затишне родинне кубельце, що цвірінчить на кухні радісним триголоссям.

Дівчина стисла уста й рушила. Крок, іще крок. Безпечні світлі стіни дитячої залишилися за спиною.

Крок. Іще крок.

Сонце рясним промінням упало під ноги, і вона бічним зором побачила й огорнутий ранковим світлом круглий стіл, і тонку постать білявки, що тягнулася рукою, прочиняючи вікно і впускаючи літнє, споєне тихим спокоєм повітря. Побачила й батька з горнятком традиційної ранкової терпкої кави, і малого Давида, що нудьгував перед тарілкою вівсянки і бовтав ногами на зависокому для нього стільці. Запашний, манливий аромат домашньої здоби плутався в ясному повітрі, за— пеленував, вабив.

—Лалі! — батько окликом збив її швидкий крок. — Добрий ранок, Лалі.

— Добрий, — опанувавши себе, відповіла дівчина, поспіхом натягаючи на ноги неслухняні сандалі.

—Поснідай, — батько з горнятком кави рушив до неї.

"Швидше, швидше..." — билася в голові думка.

КІНЕЦЬ ОЗНАЙОМЧОГО ФРАГМЕНТУ